

MARSILIO FICINO: HÁROM KÖNYV AZ ÉLETRŐL

HARMADIK KÖNYV: MIKÉNT NYERHETÜNK ÉLETET AZ ÉGTŐL? (4–8. FEJEZET)

FORD. FRAZER-IMREGH MONIKA

ABSTRACT

This is a Hungarian translation of the third book of Ficino's *On Life*, chapters 4–8. This excerpt is the explanation an astrological method for enhancing vitality. Compared to previous medical astrological descriptions, its novelty is that it introduces a Neoplatonic concept: the world spirit among the available means of healing, which was not mentioned in the Hippocratic writings or the works of Galen. This concept is not found in medieval Latin or Arabic medical literature either. The capturing of the world spirit by human spirits with the help of the “grace-sharing” planets is what can bring a doctor to success through the timely preparation and application of her or his medicines.

IV. SZELLEMÜNK A NAP ÉS A JUPITER SUGARAI SEGÍTSÉGÉVEL MERÍT A VILÁGSZELLEMBŐL, MÍGNEM MAGA IS SZOLÁRISSÁ ÉS JOVIÁLISSÁ NEM VÁLIK.¹

[...] Ptolemaios, amikor az összhangról beszél,² azt mondja, hogy mindenekelőtt a Nap és a Jupiter tökéletes összhangban állnak egymással, a Vénusz pedig a Holddal; és minden asztrológus egyetemes jótékony hatást tulajdonít a Napnak, csakúgy,

¹ A jelen fordítás elkészítését az NKA az 3802/04552 számon nyilvántartott Szépirodalom és Ismeretterjesztés témakörű alkotói ösztöndíjjal támogatta. A fordítás a következő szövegkiadás alapján készült: Ficino: *De vita*. Az eredetivel összevetette: Vassányi Miklós, akinek ezúton is köszönöm értékes észrevételeit és javításait. A jegyzetekben felhasználtam még a következő két kiadás apparátusát is: Ficino: *Three Books on Life*; Ficino: *Sulla vita*. – A fordításhoz lásd a fentebb, a *Tanulmányok* rovatban közölt kísérőtanulmányt is.

² Ptolemaios: *Ἀποτελεσματικά*, IV, 5.

mint Jupiternek, ámbár a Nap ugyanazt hatékonyabban viszi végbe, a Jupiter pedig a Nap ereje alatt működik. Mindkettőjükben a hév az uralkodó, mely fölényben van a nedvességgel szemben, de a Jupiterben kevésbé, a Napban sokkal inkább, mindkét esetben jótékonyan. Tehát mivel ily nagy közöttük az összhang, a szoláris szellemet könnyen joviálissá is teheted, és a szoláris, valamint a joviális dolgokat helyesen vegyítheted egymással; főként, ha ezeket akkor kevered és alkalmazod a szellemre, amikor a Jupiter trigonban vagy szextilben áll a Nappal.³ Vagy legalább akkor, amikor a Hold egyikőjükkel aspektust alkotván, ebből kilépve a másikkal alkot aspektust, elsősorban amikor a Nappal alkotott aspektust elhagyva együttállásba lép a Jupiterrel. Külön-külön pedig akkor teszed a szellemet különösen szolárisá vagy joviálissá, amikor a Hold aspektusait figyeled meg a Naphoz vagy a Jupiterhez. Mindenesetre, ha már egyszer elnyerted az egyik természetét, könnyen elnyerheted a másikat is. Szextil aspektus alatt azt értsd, amikor két égitest két jegynyi távolságra áll egymástól; trigon alatt pedig azt, amikor négy jegynyire. A Holddal való együttállást vagy a vele alkotott aspektusokat 12° -ra számoljuk mindkét irányba.⁴

5. FEJEZET. A HÁROM GRÁCIA: A JUPITER, A NAP ÉS A VÉNUSZ. JUPITER A KÖZÉPSŐ,⁵ ÉS EZ A LEGMEGFELELŐBB A SZÁMUNKRA.

A joviális és szoláris készítményeket és gyógymódokat *A hosszú életről* és *A tudósok egészségének védelméről* írott könyveinkben találod, melyek között több a Vénuszt illető receptet is leírtunk. Merthogy mi is tartunk a kiszáradástól a tudósok esetében, aminek a Vénusz ellene dolgozik. S maga a Vénusz is igen barátságos viszonyban van Jupiterrel, csakúgy mint Jupiter a Nappal, mint a három Grácia, melyek összhangban vannak, s össze vannak kötve egymással. S valóban, az asztrológusok az égnek ettől a három Gráciájától, s a hozzájuk hasonló csillagoktól remélnek és keresnek kegyeket [*gratias*], s úgy vélik (s ezért oda is figyelnek erre), hogy a Hold és a Merkúr mint hírnökök közvetítik ezeket, ám könnyebben és gyakrabban a Hold. A Hold együttállását pedig akár a Jupiterrel, akár a Vénusszal kedvezőbbnek tartják, mint ha szextilben

³ A trigon esetében 120° -ra, a szextil esetében 60° -ra áll egymástól a két égitest. Ez a két legharmonikusabb, leglátványosabb aspektus. Ld. Ficino magyarázatát alább, melyhez vö., hogy egy jegy kiterjedése 30° ($360^\circ/12$ jegy).

⁴ Azaz az együttállás akkor is érvényes, ha 12° -on belül állnak egymás mellett, nemcsak egészen pontos együttállás esetén.

⁵ A Jupiter kiegyensúlyozottságát részben az adja az ókori-középkori asztrológia szerint, hogy az égi szférák között a Jupiteré áll középen.

vagy trigonban áll velük.⁶ Mindazáltal ha trigonban áll velük, akkor is működik ez a közvetítő hatása – ez az asztrológusok szerint olyan, mintha együttállna velük. Hasonló a helyzet, ha a Nappal áll aspektusban, az is elfogadja a közvetítését.

Ám ha egyenként végig akarnánk menni mindhárom égitest és a hasonló csillagok valamennyi képességén és hatásán, hosszú munkának néznénk elébe, mely nehéz kutatómunkát követel meg és még nehezebb megfigyeléseket. Ha csak a Vénusz adományaira irányítanánk figyelmünket, szemünk előtt veszítenénk a Nap kegyeit; ha csak a Napéra, akkor pedig a Vénuszét. Tehát, hogy egyikőjükben foglaljuk össze egyszerre a három Kegyet [*Gratias*], végül a Jupiterhez fogunk folyamodni, mely természetében és hatásában közepesen foglal helyet, minőségében igen kiegyensúlyozott, s mindazt, ami a Vénusztól vagy a Naptól remélhető, a maga módján adja át, nagylelkűbb és megbízhatóbb a Vénusznál, és kiegyensúlyozottabb, mint a Nap, s az emberi természettel minden tekintetben egybevágó. Így tehát a joviális hatásokra fogunk támaszkodni, amikor vagy maga a Jupiter, vagy a Hold akár természetből fakadó, akár járulékos méltóságot élvez,⁷ és együttállnak, vagy kedvező aspektusban vannak egymással. Hogyha ez nem teljesülhet, akkor vegyítsd egybe a szoláris és venereus dolgokat, és így készíts joviális keveréket a kettőből, tudniillik amikor a Hold a Vénusszal való együttállásból a Nappal való szextilbe lép, vagy fordítva. Ám ha olyan készítményt állítasz elő, amely a szívet és a szellemet erősíti, a Hold segíthet a leginkább, ha ezekhez az adományokhoz még az is hozzájárul, hogy egy levegős jegyen halad keresztül, főként ha a Vízöntőn, amelyet a leglevegősebb jegynek tartanak, vagy ha domiciliumban van, vagy exaltált helyzetben, vagy pedig a Jupiter vagy a Nap házában; s bárhol lehet, ha a huszonnyolc stáció közül azt foglalja el, amely neki és működésének is megfelelő.

6. A BENNÜNK LEVŐ TERMÉSZETI, ÉLET- ÉS LELKIERŐ; S HOGY MELY ÉGITESTEK SEGÍTIK EZEKET ÉS MIKÉNT: A HOLDNAK A NAPPAL ÉS A VÉNUSSZAL, DE LEGINKÁBB A JUPITERREL ALKOTOTT ASPEKTUSAI RÉVÉN.

Nagyon fontos azonban, hogy tisztában legyünk azzal, hogy ezek a bolygók milyen szellemet, milyen erőt [energiát], milyen valóságot jelölnek. Tehát a Hold és a Vénusz a természeti és a nemzésre-szülésre vonatkozó erőt és szellemet képviselik, és ami

⁶ A trigon esetében négy jegynyi távolságra (120°-ra), a szextil esetében két jegynyi távolságra (60°-ra) áll egymástól a két égitest. Ez a két legharmonikusabb, leglágyabb aspektus.

⁷ A fent említett domicilium, azaz a bolygó „otthona”, lehet a természetes méltósága, melyben uralodik; a járulékos pedig, ahol exaltációban van, azaz, ahol „jól érzi magát”, a jegyhez való hasonlósága miatt.

ezt növeli. A Jupiter ugyanezt, csak még hatékonyabban, a májat és a gyomrot, s nem kis szerepe van a szívet és az életszellemet és életerőt illetően, amennyiben természetétől fogva megegyezik a Nappal, sőt, saját maga révén is, máskülönben a szív nem kapná az életszellemet éppen a Jupiter havában.⁸ Ezért a görögök Jupitert [Zeust] az életnek nevezik, s annak, aki által az élet van.⁹ Az asztrológusok szerint a lélekszellemre is hatással van: azt mondják, hogy a Jupiter segít a filozófiában, az igazság keresésében, a vallásban. Platón is így véli, amikor azt mondja, hogy a filozófusok Jupitertől származnak. Homéros is utalt erre a régiék elképzelését tolmácsolva:

„Mert aszerint fordul lelkében a földi halandó,
hogy neki mily napot ad Zeusz, emberek, istenek atyja.”¹⁰

S viszont sehol nem emleget más istent ezen a néven, csak Jupitert.

A Nap elsősorban az életszellemet és a szívet jelenti, és van némi, sőt nem kevés hatása a fejre az érzékelés és a mozgás révén, melyeknek ura, és a természeti erőre sem közömbös.

A Merkúr az agyat és az érzékszerveket jelöli, s ezért a lélekszellemmel¹¹ áll összefüggésben. Ezért a legbiztonságosabb módszer az lesz, ha semmit nem kezdünk a Hold kedvező hatása nélkül, mivel ez közvetíti az égiek adományait a legsűrűbben, a legkönnyebben és a legáltalánosabban a földieknek, s amelyet a másik Napnak is neveznek, mivel minden egyes hónapban leképezi a négy évszakot. A peripatetikusok szerint ugyanis az első negyedben meleg és nedves, a másodikban meleg és száraz, a harmadikban hideg és száraz, a negyedikben pedig hideg és nedves; másrészt a fénye kétségkívül a Nap fénye. Irányítja a nedveket és a keletkezést, és az anyaméhben levő magzat minden változását is saját mozgásaival méri. S valahányszor együtt áll a Nappal, életadó erőt fogad be tőle, amelyet beléolt a nedvekbe, s ugyanakkor a Merkúr energiáját is a nedvekbe vegyíti. Ezt az erőt vagy energiát a Merkúr a mindenbe való átváltozásával¹² és sűrű keringésével adja át. Ugyanakkor a Vénusz energiáját is felveszi, amelyet a nemzésre vagy szülésre alkalmas formák számára továbbít.

⁸ A Jupiter a Nyilas jegy uralkodója, így ez a hónap november 22-től december 21-ig tart.

⁹ Platón: *Kratylos*, 396a–b.

¹⁰ Homéros: *Odyseia*, XVIII, 136–137. Devecseri Gábor fordítása.

¹¹ *Significat [...] spiritum animaleum.*

¹² Ugyanebben a fejezetben később Halyra hivatkozik Ficino: „Haly kimutatja, hogy a Mercurius vegyíti az égi[est]ek tulajdonságait, minthogy igen változékony, könnyedén módosul akár annak a jegynek az irányába, ahol tartózkodik, akár annak a bolygónak a minősége felé, amellyel aspektusban áll.” A „mindenbe való átváltozás” kétségkívül alkímiai utalás: Mercuriusnak, a szimbolikus higanynak, vagyis racionális gondolkodó képességnek éppen ez a legfőbb jellemzője, ld. Burckhardt: *Alkímia – világkép és szellemiség*, 115–120.

Érdemes megemlítenünk, hogy a Hold mindennapos útja négy részre oszlik. Az elsőben keletről az ég közepéig emelkedik, s közben növeli a természetes nedvet és szellemet. A másodikban az ég közepétől a lenyugvó pontig halad, és az előbbivel ellentétes hatást gyakorol ránk. A harmadikban a nyugvóponttól az ég aljáig jut el, s megint csak növeli a mondott nedvet és szellemet. A negyedikben a felkelő pont felé mozog, és megint csak apasztja ezeket, ami főleg az óceánok partján szembetűnő, ahol mozgásának ritmusára a tenger szemmel láthatóan árad és apad; a gyengélkedők erőnlétében ugyanilyen ritmusú változás figyelhető meg. Az is valószínű, hogy a Nap, miközben bejárja a saját negyedeit, [hasonlóképpen] növeli vagy apasztja a természetes hőt és az életszellemet. S a lélekszellemet is, hiszen a Merkúr a társa.¹³ Mindezek ismeretében az orvos ki tudja választani a megfelelő időpontokat a természetes nedv és hő, valamint bármelyik fajta szellem helyreállítására. Ám ennyi elég is a Holdról.

Nem hanyagolhatjuk el a Jupitert sem, melynek egyik hónapjában fogantunk, egy másikban pedig szerencsés esetben s általában¹⁴ megszülettünk. S mely minőségeiben és hatásaiban a Nap és Vénusz között, másrésről a Nap és a Hold között áll. És ezért mindent magába foglal.

A Napot magát pedig, az ég urát mellőzni rút és veszélyes dolognak tartjuk, ha csak azt nem mondja valaki, hogy az, aki bírja a Jupitert, a Jupiterben már a Napot is bírja, aki benne a leginkább mérsékelt az emberek számára. Azt, hogy a Napban megvan az égiek valamennyi energiája, nemcsak Iamblichos¹⁵ és Iulianus¹⁶, hanem mindenki bizton állítja; és Proklos¹⁷ még azt mondja, hogy a Nappal alkotott aspektusban minden égitest valamennyi energiája összeadódik és egyesül.

Senki nem fogja tagadni, hogy a Jupiter egyfajta hozzánk mérsékelt Nap. S azt se feledjük, hogy a Hold is a Vénuszhoz van igazítva; ugyanis nagyban hozzájárul,

¹³ Hermés, azaz Mercurius egyik állandó jelzője a „lélekvezető”.

¹⁴ Azaz kilenc hónapra, a szokásos módon.

¹⁵ Iamblichos: *De mysteriis*, 7, 3 és *Ficino kivonata, Opera*, 1901–1902; a Nap jelentőségéről ld. még Iamblichos: *De vita Pythagorica*, 25. és 35. feje.

¹⁶ Iulianus Imperator: *Himnusz Hélios királyhoz*, 26–27: „Ki kell jelentenem, hogy Hélios Király az Egy, s egyetlen istenből ered, még ha az intelligibilis világból is, ami maga az Egy; s ő áll középben az intellektuális istenek között, a középponti helyzeténél fogva minden összhang és jószándék közvetítője körükben. Ő kapcsolja össze az egybehangzó és szívélyes természeteket és így, bármilyen távoli is, egyetértést teremt, összeegyezteti az első természeteket az utolsókkal. Önmagában a tökéletesség középpontját, a termékenyítő élet kapcsolatát és az egységes lényegiséget tartva ő az, aki minden jótétemény bevezetője az érzékelhető világban, nem csupán bevilágítva és felékesítve azt ragyogó pompájával, hanem önmagával megegyező létet adva a Nap angyali szubsztanciájának, végül magában foglalva a teremtett létezők örökkévaló, teremtetlen indítóokát, valamint a múlhatatlan testek mentességét az idő pusztításától, az élet állandóságával ruházva fel őket.”
Ld. Buzási: *Iulianus császár Naphimnusa...*, 32–42.

¹⁷ Proklos: *In rem publicam*, 2, 220, 11; Proklos: *In Timaeum*, 3, 63, 21; 132, 32; Proklos: *Himnusz Héliosra*.

hogy életünket jó egészségben és sikeresen éljük. S mivel a Vénusz adja az embernek a termékenységet és a vidámságot, ezért hát különös tekintettel figyeljünk oda rá. Mindazáltal, ha kellőképpen vegyíted a Holdat (mely hasonló a Vénuszhoz, vagyis a nedvesség tekintetében nagyjából ugyanolyan, s alig valamivel kevésbé meleg) a Jupiterrel vagy a Nappal, az nagyjából már olyan, mintha a Vénuszt bírnád.

Hogyan tovább? Hogy a legbiztonságosabb és a legkényelmesebb úton járj, a Holdat figyeld, amikor ez aspektusban áll a Nappal, és együttáll a Jupiterrel, vagy legalább egyszerre alkot aspektust a Jupiterrel és a Nappal, vagy pedig amikor a Nappal alkotott aspektusból a Jupiterrel való együttállásba vagy vele alkotott aspektusba halad át. S ugyanekkor készítsd el és alkalmazd a szoláris, jovialis és venereus gyógyíreket.

Ha a szükség vagy a nehézségek arra kényszerítenek, hogy valamelyik nagy bolygóhoz fordul segítségért, akkor a Jupiterhez fordulj, vagy inkább a Holdhoz és a Jupiterhez együtt. Ugyanis egyetlen más bolygó sem táplálja és erősíti jobban bennünk a természetes erőket, sőt, mondhatnám, valamennyi erőt, egy sem ígérhet jótékonyabb, egyszersmind többféle segítséget. S az ő hatásait befogadni minden esetben kedvező, míg a Nap hatásait befogadni talán nem mindig veszélytelen. Ugyanis miközben az előbbi mindig a javunkra van, az utóbbi gyakran ártalmas; Venus pedig gyengébbnek tűnik. Ezért egyedül őt nevezik segítő atyának [*iuvans pater*].¹⁸ Mindezt Ptolemaios is megerősíti, amikor azt mondja: „alig hat a természetre bármiféle szer, ha a Hold együttáll a Jupiterrel.”¹⁹ Annyira így gondolja ezt, hogy úgy véli: a világ-egyetem testének egész természete ebben a helyzetben erősödik meg. Jomagam pedig azt tapasztaltam, hogy a Hold és a Vénusz együttállásakor a gyógyszerek alig hatnak. Ámbár amikor a nyálkától tartunk, akkor a Hold aspektusait fogjuk figyelni a Nappal, amikor pedig az epétől és a kiszáradástól, akkor a Holdnak a Vénusszal alkotott aspektusait. Mindazáltal szintén a Holdnak a Jupiterhez viszonyított állása az, ami mindezen bajokban valamiképpen segíthet, főként a fekete epe eltávolításában, s nem kevésbé az emberi szervezet egészségének helyreállításában és megszilárdításában. Amiként ugyanis az édesgyökér és a rózsaoaj a túl hideg természetet felmelegíti, a túl meleget pedig lehűti, és a bor is hasonlóképpen, amely azontúl megnedvesíti a túl száraz dolgokat, a túl nedveseket pedig kiszáritja, úgy a Jupiter is kedvező hatással van az emberi hőre, miként a bor, a rózsaoaj, a kamilla és az édesgyökér. Amikor ezt hallod Albumasartól: „Istent kivéve nincs élet az élők számára, hacsak

¹⁸ Ez az etimológia, mely már Enniusnál is megtalálható, Cicero De natura deorum-ja révén válik hagyománnyá: II, 25, 64 (ipse Iuppiter, id est, iuvans pater), valamint sevillai Isidor püspök könyve révén: Etimologiarum sive originum libri XX, VIII, 11, 34: „Iovis fertur a iuvando dictus, et Iuppiter quasi iuvans pater, hoc est, omnibus praestans.”

¹⁹ Pseudo-Ptolemaios: Centiloquium, 19. aforizma.

nem a Nap és a Hold révén.²⁰ – ezt a kijelentést úgy értsd, hogy a mindenre kiterjedő általános hatásukra utal.

Az ember számára a legsajátabb és legmegfelelőbb hatás azonban a Jupitertől érkezik. Az emberi test természetében a vonzás, megtartás, az emésztés és az ürítés erői vannak meg. Ezeket tehát mind a Jupiter segíti, a legfőképpen pedig az emésztés, a nemzés-szülés, a táplálás, egyszersmind a növekedés képességét, bőséges és levegős nedve, valamint jelentős hője révén, mely mérsékelt fölényben van a nedve felett. A Nap fénye a Jupiter sugarai által kétségkívül a legnagyobb mértékben alkalmasá válik az ember egészsége számára, miközben a Vénusz sugarai folyamatosan hozzájárulnak ehhez a hatáshoz, és a Hold is hasonlóképpen a maga közvetítésével. A Vénusz és a Hold sugaraihoz, melyek nedvesebbek, szükség van valamire, ami kiegyensúlyozza őket, mint ahogy a Nap sugaraihoz is szükség van valamely nedves minőség mérséklő hatására, mivel ezek hevesebbek. A Jupiter sugarainak viszont nincs szüksége semmiféle kiegyenlítő hatásra. Hiszen mi más a Jupiter, mint egyfajta mérsékelt Nap, mely kezdettől fogva különösen alkalmas az emberi dolgok üdvének előmozdítására? Másfelől mi egyéb, mint egyfajta hatalmasabbá és melegebbé vált Hold és Vénusz? Ezért az asztrológusok a Jupitertől termékeny, derűs, egészséges időszakot remélnek, s tőle várják a fenyegető betegségek ellenszereit is. S amikor Empedoklés²¹ minden egyes bolygó sajátos adományairól beszél, a Jupitert a keletkezés egyedüli urának nevezi, Orpheus nyomán.

Azt tanácsolják [az asztrológusok], hogy a Jupiter mellett mindenekelőtt a Holdat kísérvük figyelemmel minden tevékenységünkben, mert ez mintegy középütt áll az égiek és a földiek között. Tehát a Hold legyen a kívánt művelet számára megfelelő fokon, helyen és aspektusban. Ne legyen fogyatkozásban, és ne legyen 12°-on belül a Nap sugarai alatt sem egyik, sem másik irányban, hacsak nem teljes együttállásban van vele. A legtöbben azonban úgy vélik, hogy valamennyi bolygó [hatása] erősebbé válik, amikor együttáll a Nappal; s az együttállást 32 fokpercben állapítják meg úgy, hogy 16'-et számolnak innen és szintén 16'-et túl. Ne akadályozza a Szaturnusz vagy a Mars, ne legyen a déli szélességen leszálló ágban, amikor túljut azon a 12°-on, amelyről beszéltünk. Ne legyen szembenállásban (oppozícióban) a Nappal, ne legyen fogyó, ne legyen lassú járású (amikor például egy nap alatt nem tesz meg 12°-ot). Ne legyen a „felperzselten úton”, vagyis a Mérleg 28.°-ától²² a Skorpió 3.°-áig,

²⁰ Abū Mašhar, Ja'far ibn Muhammad al-Balkhī (úgy is mint al-Falaki vagy Ibn Balkhī, latin nevén Albumasar, Albusar, vagy Albuxar, 787–886) perzsa asztrológus, asztronómus, iszlám filozófus, akit az abbaszida udvar legnagyobb asztrológusának tartottak Bagdadban. Számos asztrológiai kézikönyvet írt, melyek által jelentősen hatott a muszlim gondolkodás történetére, e művek fordításai révén pedig a bizánci és a nyugat-európai gondolkodásra is.

²¹ Pseudo-Empedoklés: Sphaera, 2, 5; Orphicorum fragmenta, Frag. 168, 5, 201. Ez a részlet különösen népszerű volt az újplatonikusok között, ld. a testimoniumokat uo., 202–207.

²² Más hagyomány ezt a Mérleg 19°-ától számolja.

sem a nyolcadik [házban], sem a felkelő ponton [az aszcendensen], sem a Mars vagy a Szaturnusz otthonában.²³ Némelyek szerint a Hold ne legyen a hatodik, tizenkettődik, kilencedik, negyedik [házban] sem. Az ég egyéb területein azonban kedvezőnek ítélik helyzetét. Ha nem tudod mindezen feltételeket teljesíteni, akkor legalább azt várd meg, hogy a Jupiter vagy a Vénusz az aszcendensen [a felkelő ponton] legyen, vagy pedig a tizedik [házban], így ugyanis semlegesíthetik a Holdat ért kedvezőtlen hatásokat. Azt sem árt megemlítenünk, hogy amíg a Hold növekvő fázisban van, addig bennünk is növekszik nemcsak a nedv, hanem a szellem és az energia is, s ezek az ő mozgását követve szaporodnak, a leginkább az ő második negyedében. Amikor viszont csökkenő fázisban van, akkor az ellenkezője történik, főként az utolsó negyedben. Az első trigonja a Nappal erősebb, mint a második, ez viszont erősebb az első szextiljénél, ez a második szextilnél, s amennyire [a Nap] fényel tölti fel a Holdat, annyira hővel is.²⁴ Egyesek tehát nem annyira azt nézik, hogy milyen aspektust vet a Hold a Napra (ugyanis valamilyen viszony mindig van köztük), hanem azt, hogy a lehető legtöbb fényt kapja, főként, amíg a növekvő fázisban van. Azonban közben álljon trigonban vagy szextilben a Jupiterrel vagy a Vénusszal. Tehát a vonzóerőt a tüzes dolgok segítik, a megtartó erőt a földszerűek, az emésztőt a levegősek, az ürítőt vagy tisztítót a vizesek. Ha mindezeket az energiákat segíteni kívánod magadban, a vonzóerőt a leginkább a tüzes dolgokkal erősítheted meg, akkor, amikor a Hold tüzes jegyekben vagy helyeken²⁵ tartózkodva a Jupiterrel alkot aspektust, tudniillik a Kosban, az Oroszlánban és a Nyilasban. A megtartó erőt a földszerű dolgokkal, a leginkább akkor, amikor ugyancsak a Jupiterrel áll aspektusban földies jegyekben vagy stációkban: a Bikában, a Szűzben vagy a Bakban. Az emésztő és nemző-szülő energiát a levegős jegyek, azaz az Ikrek, a Mérleg és a Vízöntő révén, amikor ezekben a Jupiterre vet aspektust vagy együtt áll vele. A tisztulás energiáját a vizes jegyeken: a Rákon, a Halakon és a Skorpión keresztül – amikor e vizes jegyekben állva a Jupiter sugarai világítják meg. Azonban akkor éred el a leginkább a kívánatos hatást, ha a Jupiter ugyanazokban vagy hasonló, de legalább nem ellentétes jegyekben vagy házakban áll. Ha szilárd gyógyszerekkel szeretnéd meghajtani a hasat, akkor a Halakban tedd, ha folyékonyal: a Skorpióban, ha pépessel: a Rákban. Ha az alsó traktust igyekszel tisztítani: a Halakban és a Skorpióban, ha a felsőbbeket, akkor a Rákban. Kerüld a Mars és a Szaturnusz kemény aspektusait.²⁶ Az előbbi ugyanis a gyomrot gyötri meg, az utóbbi a beleket csikarja. Kerüld a Bakot és a Bikát: ugyanis

²³ Tehát a Kosban, a Skorpióban, a Bakban és a Vízöntőben.

²⁴ Az asztrológiában a aspektusok jelentése a különböző bolygó erőinek keveredése illetve együtt-hatása: a lágy aspektusok esetében, mint pl. a trigon és a szextil, erősítik egymás kedvező hatásait, a kemény aspektusoknál, mint a kvadrát és az oppozíció, gyengítik azokat.

²⁵ Stationibus.

²⁶ Azaz a quadrátot (90°), a semiquadrátot (45°), a sesquiquadrátot (135°) és az oppozíciót (180°).

hányingert okoznak. Ne feledd, hogy nem szabad egy szervet erős behatásnak kitenni, amikor a Hold a neki megfelelő jegyben tartózkodik (ugyanis hatással van a nedveire), hanem inkább ápolni kell ilyenkor.

Ám legyen ennyi elég a természetes szellemről és erőről, melyek főként a májban vannak jelen nagy számban, s melyek négyféle feladatot látnak el, mint említettük.²⁷ De mire figyelmeztessünk a szívben székelő életerővel és életszellemmel kapcsolatban? Elég az, amit elmondtunk. Hiszen ezeket elsősorban a tüzes és ugyanakkor valamennyire levegős dolgokkal segíthetjük, amikor a Hold domiciliumban és hasonló házakban alkot aspektust a Jupiterrel, főként, ha együttáll a Jupiterrel vagy a Nappal. A lelkierőt, amely az érzékelésen és a mozgáson keresztül a fejben van jelen, mindenekelőtt a levegős dolgok révén tudod megacélozni, amellet tüzes dolgokkal, amikor a Hold domiciliumban²⁸ vagy hasonló helyzetben aspektust alkot a Jupiterrel, főként, ha együttáll a Jupiterrel és egyszersmind a Merkúrral is. Attól azonban óva intelek, hogy a Merkúrt vizes vagy földies bolygónak tekintsd, ahogy én is hittem valaha arra gondolván, hogy másként nem segíthetné az elme gyors mozgását, de tudd meg, hogy levegős jellegű. Ugyanis épp ebből az okból kifolyólag olyan mozgékony, s változtatja oly könnyedén helyzetét, s segít oly sokat az elmének, főként, ha a legelegebb jegyben, a Vízöntőben áll. Nedvessége kiegyensúlyozott, hője szelíd. Ha a Nap közelében van, állítólag szárít; ha tőle távolabb, akkor nedvesítő hatásúnak tartják. Amott ugyanis a Nap természete miatt nagyon hevít, itt pedig kevésbé melegít, és saját természetéből kifolyólag inkább nedvesít. Valószínűleg nem melegebb a Vénusznál, a Holdnál viszont igen; azonban nedvességben mindkettő fölülmúlja őt. Haly²⁹ kimutatja, hogy a Merkúr vegyíti az égi[est]ek tulajdonságait, minthogy igen változékony, könnyedén módosul akár annak a jegynek az irányába, ahol tartózkodik, akár annak a bolygónak a minősége felé, amellyel aspektusban áll. Szerintem azért változik annyira könnyen, mert egyrészt nem olyan hatalmas, mint a Jupiter, másrészt nem rendelkezik olyan egyedi minőséggel sem, mint a legtöbb égi[est], melynek révén ellenállna a módosításnak. Végül lehetséges, hogy a Merkúr

²⁷ Ld. I. k. 2. fej.

²⁸ Domiciliumban: a saját otthonában; minden bolygó az egyik jegy uralkodójának tekinthető, ebben van úgymond otthon. Exaltációban: kiemelten kedvező helyen, mely természetével harmóniában áll. Vagyis mindkét esetben kedvező számára a jegy, amelyben áll, s az általa jelölt hajlamok, tehetségek megfelelően ki tudnak bontakozni. Ld. Dubravszky – Eörssy: A tradicionális asztrológia tankönyve, 38–40.

²⁹ Albohazen Haly: *De iudiciis astrorum libri VIII*, I, 4: [Mercurius] „calidus est et siccus, formae et naturae convertibilis, masculinus cum masculinis, femininus cum femininis, fortunatus cum fortunato, infortunatus cum infortunato.” – „A Merkúr meleg és száraz, formája és természete változékony, a férfias bolygókkal együtt férfias, a nőies bolygókkal együtt nőies, a szerencsét hozó bolygókkal együtt szerencsét hoz, a balszerencsét hozó bolygókkal együtt balszerencsét hoz.”

mint a Nap hűséges kísérője,³⁰ annak sok képességével rendelkezik, s ezért a Nap egyes adományait a Merkúrtól remélhetjük. Arról is szól néha a hagyomány, hogy a Mars is rendelkezik a Naphoz hasonló tulajdonságokkal, és hogy a Vénusz a Holdra jellemző adományokat ad.

Tehát emlékezz jól mindezekre, miközben munkádat végzed. És soha ne hagyj figyelmen kívül a határokat [*terminos*].³¹ Azt mondják ugyanis, hogy a bolygók a különböző időpontokban, vagyis világosban és sötétben ellenkező hatásúak lehetnek. Végezetül, ha a Marstól tartasz, a Vénuszt állítsd vele szembe; ha a Szaturnusztól, akkor a Jupiterhez folyamodj. És lehetőségeid szerint igyekezz folytonosan mozogni, csak épp a fáradtságot elkerülve, hogy ezáltal saját mozgásodat helyezd szembe az észrevétlenül ártó külső mozgásokkal, s az égiek tevékenységét utánozd erőid szerint. S ha mozgással nagyobb területeket tudsz bejárni, akkor így az eget is jobban tudod utánozni, s az égiek szétszórt energiáját nagyobb mértékben gyűjtheted be.

7. FEJEZET. MIKÉNT SEGÍTHETJÜK SZERVEINK MŰKÖDÉSÉT A HOLDNAK A JEGYEKHEZ ÉS AZ ÁLLÓCSILLAGOKHOZ VISZONYÍTOTT HELYZETE RÉVÉN.

Miként említettük, az egész testünk, de leginkább a fej működését úgy segíthetjük, hogy a bolygókat a Kosban figyeljük, vagy minden bolygót az első domiciliumában. A szívet akkor, ha az Oroszlánban, a gyomrot és a májat, ha a Rákban és a Nyilasban, vagy legalább a Szűzben, s ekkor alkalmazod azokat a gyógymódokat, amelyeket az egyes szervek megkívánnak. Nem árt azt is tudnod, hogy az egyes bolygók mely szervekre hatnak bármely jegyben.³² A szervekről az életkornak megfelelően is gondoskodhatsz a Hold négy fázisa szerint. Az újholdtól az első negyed végéig tartó szakasz a gyermekkornak felel meg. Innen a teliholdig az ifjú- és érett kornak. Ezután a következő negyed az érett és idős kornak. Az utolsó negyed a következő újholdig az idős kornak. Tehát eszerint kedvezően használhatod fel a Hold fázisait a kezelendő test korának megfelelően, ha ekkor veszed a három Grácia³³ közül valamelyikkel alkotott aspektusait. Ilyen aspektusa a Holdnak gyakran és gyorsan adódik, kedvező hatásokkal. Ezek azonban nem tartanak sokáig, és nem a legerősebbek, kivéve

³⁰ A latin eredetiben Achates, Aeneas egyik hű barátja szerepel, vö. Aeneis, I, 188; ezt fordítottam kísérőnek (F-I. M.).

³¹ A terminusok néhány fokra kiterjedő szakaszok voltak, amelyek közül bizonyosak „fényeseknek”, mások „sötéteknek” számítottak.

³² Ld. Dubravszky – Eörrsy: A tradicionális asztrológia tankönyve, 141.

³³ A három fő „kegyosztó”: Jupiter a Nap és Venus, ld. fentebb: 5. fej.

ha a Gráciák a Hold aspektusán kívül is aspektust alkotnak már egymással, vagy nagyon közel állnak hozzá; vagy mindhárman, vagy ketten. A legtartósabb hatást a szilárd jegyek adják, vagyis az Oroszlán, a Vízöntő, a Bika és a Skorpió. Ha esetleg az adott pillanatban nem tudnád a Holdat megfelelőképpen a kegyeket osztó bolygók felé irányítani, olyan állócsillagokat válassz ki, amelyek azokhoz (azaz a Jupiterhez, a Vénuszhoz és a Naphoz) hasonló természetűek, és a Hold hozzájuk viszonyított helyzetét válaszd. Mindazáltal biztosabb, ha a Hold közben a Jupiter vagy a Vénusz felé mozog. Ugyanis ha egyedül az állócsillagokkal alkot aspektust, akkor ez nagyban túlmegy az emberi arányokon (vagyis azon, hogy egyetlen emberre alkalmazzuk). A városokkal viszont kiegyensúlyozottabb az arányuk.

8. FEJEZET AZ ÁLLÓCSILLAGOK ENERGIÁI ÉS FELHASZNÁLÁSA.

Az asztrológusok hagyománya szerint³⁴ egyes nagyobb állócsillagok, ha a Merkúr néz rájuk [*compertas*], hatalmas kisugárzással bírnak. Ilyen a Kos 22.°-án az Androméda köldöke, mely merkuriális és vénuszi. Űgyszintén a Bika 18.°-án az Algol feje, mely szaturnuszi és jovialis természettel bír. Azt mondják, hogy őhozá tartozik a gyémánt és a fekete üröm; merészséget ad, és a győzelemhez segít. Ugyancsak a Bika 22.°-án vannak a Pleiádok, e lunáris és marsi csillagkép, hozzájuk tartozik a hegyikristály, a *diacedon* nevű növény, az édeskömény magja; s úgy tartják, hogy segítenek a látás javításában (amit némelyek állítanak, miszerint a démonokat is meg lehet velük idézni, pusztá kitalálásnak ítélem). Az Aldebaran az Ikrek első vagy 3.°-án marsi és venereus. A Hircus³⁵ ugyanezek 13.°-án jovialis és szaturnuszi. Ehhez tartozik a zafir, a pemete-fű, a menta, az üröm és a mandragóra. Úgy hiszik, hogy méltósághoz és a fejedelmek kegyének elnyeréséhez segít hozzá, hacsak vélekedésük nem hamis. Állítólag hozzá tartozik a rubin, a kutyatej [*titimallum*], a lonc, s növeli a gazdagságot és a dicsőséget. A Rák 6. vagy 7.°-án lévő Nagykutya [*Canis maior*] venereus, az övé a berill,

³⁴ Az állócsillagokhoz tartozó féldrágakövek és növények leírásában Ficino elsősorban a hermetikus iratokra (Liber Hermetis de stellis, lapidibus, herbis et imaginibus) támaszkodik, valamint a szövegben később említett Thebit, azaz Thabit ibn Qurra *De imaginibus* (A talizmánok) c. művére. 1390-ben John Gower a *Confessio amantis* c. művének VII. könyvében 15 állócsillagot sorol fel a hozzájuk tartozó drágakövekkel és növényekkel, melyben szintén az említett hermetikus írást követi, Ficino itteni sorrendjétől azonban meglehetősen különbözik. Heinrich Cornelius Agrippa *De occulta philosophia libri tres* (Három könyv az okkult filozófiáról) c., 1531-ben Párizsban (1. könyv) és 1533-ban (1–3. könyv) Kölnben megjelent művében valószínűleg Ficino leírására támaszkodik, hiszen sorrendjét is teljes mértékben követi. Modern kiadását ld. a bibliográfiában.

³⁵ A Hircus – más néven Capra vagy Capella (Kecske) – a Szekeres csillagkép legfényesebb csillaga az Oriontól északra.

a pirospaprika [*savina*], a fekete üröm, a sárkányfű, és vonzerőt ad. Űgyszintén ennek 17.°-án van a Kiskutyja [*Canis minor*], mely merkuriális és marsi, amelyé szerintük az agátkő [achát], a napraforgó és a csombormenta, s vonzerőt kölcsönöz. Az Oroszlán 21.°-án az Oroszlán szíve [*Cor Leonis*], egy királyi csillag, mely jovialis és marsi. Űgy vélik, ez alá tartozik a gránátkő, a vérehulló fecskéfű, a mézga; s elűzi a mélabút, kiegyensúlyozottá és elbűvölővé tesz. A Szűz 19.°-án a Nagymedve farka [*Cauda Ursae maioris*], mely venereus és lunáris. Űgy vélik, az övé a mágnes, a cikória és a fekete üröm, s megvéd a rablóktól és a mérgekverőktől. A Mérleg 7.°-án a Holló jobb szárnya. Ugyanennek a 12. és talán a 13.°-án a bal szárnya, mely egyszerre szaturnuszi és marsi. Ennek növénye a lósóska [*lapathius*] és a beléndek [*hyoscyamus*], állítólag a békanyelvvvel együtt merészséget kölcsönöz, és ártalmas lehet. Ugyanennek a 15. vagy 16.°-án a Kalász [*Spica*] venereus és merkuriális. Ettől a smaragd, a zsálya, a lóhere [*trifolium*], a meténg [*promarulla*], a fekete üröm és a mandragóra függ. Növeli a gazdagságot és győzelmet ad, s megment a szorongatott helyzetekben. Végül ugyanennek a 17. vagy 18.°-án az Alchameth. Ez alá tartozónak mondják a jászpist és az útilaput [*plantago*]. Űgy vélik, megalvasztja a vért, és kiűz minden lázat. A Skorpionó 4.°-án az Elpheia, mely venereus és marsi. Egy másik számítás szerint ugyanennek az 5.°-án a Cornea, mely talán azonos az előbbivel: a topáz, a rozmaring, a lóhere, a borostyán élén áll; úgy vélik, hogy növeli a szépséget, a tisztaságot és a dicsőséget. A Nyilas 3.°-án a Skorpionó szíve, mely marsi és jovialis; a szardonix [*sardonius*], az ametiszt, a hosszú gégevirág³⁶ [*aristolochia longa*] és a sáfrány élén áll. Űgy gondolják, hogy jó színt ad, felvidítja és bölccsé teszi a lelket, és távol űzi a démoni erőket. A Bak 7.°-án a zuhanó Héja [*Vultur*], ezt követi a krizolit, a borsikafű [*saturegia*] és a füstike [*fumus terrae*]. Ez a csillag merkuriális, venereus, kiegyensúlyozott. Az aszcendensen [azaz a felkelő ponton], és az ég közepén [MC] kedvező hatású. Azt a híresztelést, miszerint varázslatok elvégzésére tesz képessé, komolytalannak tekintem. A Vízöntő 16.°-án a Bak Farka, mely szaturnuszi és merkuriális, melyet a kalcedon, a majoranna, a méhfű vagy macskamenta [*nepita*], a fekete üröm és a mandragóra követ. Űgy tartják, hogy kedvező a perekben, növeli a gazdagságot, megvédi az embert és a házát a bántódástól. A halak 3.°-án a Ló Válla, mely jovialis és marsi.

A filozófus Thebit³⁷ azt tanítja, hogy ha az előbb említett csillagok bármelyikének energiáját szeretnénk befogni, akkor annak követ és növényét kell vennünk,

³⁶ Más néven farkasalma vagy pipavirág.

³⁷ Thabit ibn Qurra (szül. 836, Harran, ? Bagdad), matematikus, nyelvész, a Bayt al Hikam, azaz Bölcsesség Háza nevű intézmény professzora Bagdadban. Ő volt a vezetője annak a hatalmas fordítói munkának, melyben az előző korok kultúráinak görög és latin nyelvű kincseit számos tudós közreműködésével arabra fordították az abbaszida kalifák megbízásából. Saját maga fordította le többek között Eukleidés Elemeit, Ptolemaios Almagestjét és Archimédés *A kör mérése* c. művét. Számos matematikai, orvosi, asztronómiai, zenei, természettudományos és filozófiai írásra készült Aristotelés, Eukleidés, Archimédés és Ptolemaios műveikhez írt kommentár formájában.

s arany- vagy ezüstgyűrűbe kell foglalnunk úgy, hogy a növény a kő alatt legyen, s a bőrrel érintkezve kell hordanunk. Ezt pedig akkor kell elkészíteni, amikor a Hold az illető csillag alá ér, vagy pedig trigonba vagy szextilbe kerül vele, a csillag pedig az ég közepén [MC] vagy az aszcendensen [a felkelő ponton] áll. Én viszont inkább gyógyszer, mint gyűrű formájában használnám fel azt, ami ezekhez a csillagokhoz tartozik, akár belső, akár külső alkalmazásra, az említett kedvező időpontok betartásával. Mindazáltal a régiek a gyűrűt részesítették előnyben. Ugyanis Damis és Philostratos³⁸ elbeszéli, hogy Hiarchas, az indiai bölcselők (bráhma-
nok) feje hasonló megfontolásból hét gyűrűt készíttetett, s a hét bolygó nevével elnevezve a Tyanai Apollóniosnak adta őket. Ő azután minden egyes napon az annak megfelelőt viselte a napok nevei szerint megkülönböztetve ezeket.³⁹ Hiarchas pedig elmesélte Apollóniosnak, hogy a nagyapja, aki szintén bölcselő volt, százharminc évig élt, valószínűleg egy efféle égi adomány segítségével. Így aztán ő is használta, és – mint mondják – még százéves korában is fiatalnak látszott. Mindenesetre, ha ezek a gyűrűk égi energiával rendelkeznek, akkor – úgy vélem – ez nem annyira a lélekre vagy a sűrű testre hat, hanem a szellemre. Miután a gyűrű átmelegedett, a szellem megváltozik ilyen vagy olyan irányban: szilárdabb lesz vagy ragyogóbb, hevesebb vagy szelídebb, komolyabb vagy vidámabb. Ezek az érzések pedig teljesen átmennek a testbe és valamennyire az érzékelő lélekbe, mely főként a testtel van elfoglalva. Azok a hiedelmek viszont, melyek szerint a gyűrűk alkalmasak démonok vagy az el-lenség távoltartására, vagy fejedelmek kegyeinek elnyerésére, teljességgel hamisak, vagy pedig abból a tényből fakadnak, hogy a szellemet rettenthetetlenné és bátorrá teszik, vagy éppen szelíddé, elbűvölően kedvessé és udvariassá.

Munkáit a XII. században Gerardo da Cremona és Sevillai János fordította latinra. Vö. Carmody, *Arabic Astronomical and Astrological Sciences...*, 116–129; és *Dictionary of Scientific Biography*, XII, 288–295. Itt a *De imaginibus* (A talizmánok) c. írására hivatkozik Ficino, ld. Carmody: *The Astronomical Works of Thabit ben Qurra*, 180–194.

³⁸ Philostratos (szül. 172k., Lémnos-†250 k., Tyros), athéni szofista, később Rómába települt, ahol a Iulia Domna (Septimius Severus császár felesége, Caracalla édesanyja) vezette kör tagja lett. A *Tyanai Apollónios élete* c. művét 217 és 238 között írta Iulia Domna megbízásából. Tyanai Apollónios pythagoreus filozófus és tanító, élt 40 k.–120. Philostratos idézett művében közli, hogy Apollónios életét bemutató művét annak tanítványa, Damis (Dameis?) visszaemlékezései alapján szerkesztette, melyben leírta többek között Indiában tett útjukat a brahmanoknál, az ő vezetőjük volt az említett Hiarchas. Damis létezését egyes kutatók megkérdőjelezik, és művét Philostratos kitalációjának tartják. Philostratos további, később a neoplatonista gondolkodókra nagy hatást gyakorló műve *A szofisták élete* (231–237), melyben részint a régi, klasszikus kori szofistákkal foglalkozik, mint pl. Gorgias, részint a későbbi iskolák szofistáival, mint pl. Héródés Atticus.

³⁹ Philostratos: *Apollonii vita*, III, 41, 116: „Damis elbeszéli, hogy Hiarchas hét gyűrűt ajándékozott Apollóniosnak, melyek a hét bolygó nevét viselték; és hogy Apollónios az adott napnak megfelelőt húzta fel.”

Hogyha azt mondanám, hogy az égiek a testi egészségünkön kívül az elménkre, mesterségünkre és szerencsénkre is hatnak, nem mondanék ellent Aquinói Szent Tamásnak, aki a *Pogányok ellen* harmadik könyvében⁴⁰ azt mondja, hogy az égitesteknek van valamiféle lenyomata a testünkben, mely gyakran segítséget ad ahhoz, hogy kiválasszuk, mi a jobb, még akkor is, ha az okát és a célját nem tudjuk. S ebben a dologban az ilyen embereket jó szerencsésűeknek és (Aristotelés egyetértésével) jó születésűeknek nevezi. Még azt is hozzáteszi, hogy egyesek bizonyos mesterségekben igen hatékonyak lesznek (hogy az ő szavaival éljek), vagyis szerfölött eredményesek, mint például a katona a győzelem elnyerésében, a földműves a növénytermesztésben, az orvos a gyógyításban. Azt állítja ugyanis, hogy miként a növények és a kövek elemi természetükön túl bizonyos, az égtől eredő csodálatos energiával is bírnak, úgy az emberek is, nem is kevesen, rendelkeznek ilyennel.

Én viszont eleget tettem feladatomnak, ha az égitestek valamiképpen, belsőleg vagy külsőleg alkalmazott orvosságok révén hozzásegítik olvasóimat a jó egészséghez; ám miközben a test jólétét keressük, ne tegyünk semmi kivetnivalót a lélek üdvével. Egyáltalán semmi olyat se tegyünk, amit a szent vallás megtilt. Továbbá bármely tevékenységünkben munkánk gyümölcsét elsősorban attól reméljük és várjuk, aki az égiket és mindazt, ami az égben van, teremtette, s erőikkel megajándékozta, azokat örökké mozgatja és fenntartja.

⁴⁰ Aquinói: *Summa contra Gentiles*, III, 84–86. c., ed. Parisiis, 312v, tagadja, hogy megismerésünk közvetlenül az égitestektől ered, mindazáltal a közvetett hatásukat elfogadja: „Sciendum est tamen, quod licet corpora caelestia directe intelligentiae nostrae causa esse non possint, aliud tamen ad hoc operantur indirecte. Licet enim intellectus non sit corporea, tamen in nobis intellectus operatio compleri non potest sine operatione virtutum corporearum, quae sunt imaginatio, et vis memorativa et cogitativa [...]. Dispositio autem corporis humani subiacet caelestibus motibus [...]. Et per hunc modum potest verificari, quod Ptolemaei in Centiloquio dicit.” A *Centiloquium*ra hivatkozik a 85. c. végén is, melyben a csillagoknak a választásainkra gyakorolt közvetett hatását állítja: 315r; a 86. c. végén pedig újra Ptolemaioszt idézi, aki a *Tetrabyblos*ban és a *Centiloquium*ban is azt mondja, hogy ezek az általa átadott nézetek a szükségeszerű és a lehetséges között állnak: „in Quadripartito [...] in Centiloquio etiam dicit: haec iudicia, quae tibi trado, sunt media inter necessarium et possibile”, 317v.

BIBLIOGRÁFIA

FORRÁSOK

- Albohazen Haly: De iudiciis astrorum libri VIII. Basileae: Peter Heinrich, 1571.
- Agrippa, Heinrich Cornelius: De occulta philosophia libri tres. Ed. Vittoria Perrone Compagni, Leiden and Boston: Brill, 1992.
- Aquinói Szent Tamás: Summa contra gentiles, III., corpusthomicum.org/scg3064.html (2021. 01. 14.)
- Ficino, Marsilio: De vita. A cura di Albano Biondi e Giuliano Pisani. Pordenone: Edizioni Biblioteca dell' Immagine, 1991.
- Marsilio Ficino: Sulla vita. A cura di Alessandra Tarabochia Canavero. Milano: Rusconi, 1995.
- Ficino, Marsilio: Three Books on Life. Critical Edition and Translation with Introduction and Notes by Carol V. Kaske and John R. Clark. Binghamton, New York: MRTS Publisher, 1989.
- Gower, John: Confessio amantis. Vol. 2. Transl. by Russel A. Peck – Andrew Galloway, Kalamazoo, Mich.: Medieval Institute, 2013.
- Iulianus Imperator: Himnusz Hélios királyhoz. Himnusz az Istenek Anyjához, ford. Németh Bálint. Pécs: Disciplina, 2017.
- Orphicorum fragmenta, ed. Otto Kern. Berlin: Weidmann, 1923, reprint: Zürich: Weidmann, 1972.
- Philostratus: The Life of Apollonius of Tyana. I–II. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2005–2006.
- Proklos: In rem publicam, ed. Wilhelm Kroll. Leipzig: Teubner 1901. 2. kiad.: Amsterdam: Hakkert, 1965.
- Proklos: In Timaeum, ed. Ernst Diehl. Leipzig: Teubner, 1906. 2. kiad.: Amsterdam: Hakkert, 1965.
- Proklos: Himnusz Héliosra, ford. Weöres Sándor = Görög költők antológiája, szerk. Szepessy Tibor. Budapest: Európa, 1982, 763.
- Pseudo-Empedoklés: Sphaera = Ernst Maas: Commentariorum in Aratum reliquiae. Berlin: Weidmann, 1954, 170–171.
- Claudii Ptolemaei Opera, III, 1 (Ἀποτελεσματικά), ed. Franz Boll et Emilie Boer. Leipzig: Teubner, 1954, IV, 5.
- Thabit ibn Qurra: De imaginibus = The astronomical works of Thabit ibn Qurra, ed. Francis J. Carmody. Berkeley: University of California Press, 1960.

SZAKIRODALOM

- Burckhardt, Titus: Alkimia – világgép és szellemiség. Budapest: Arcticus Kiadó, 2000.
- Buzási Gábor: Iulianus császár Naphimnusza és a Karácsony eredete = Ókor, 2011/2, 32–42.
- Francis J. Carmody: Arabic Astronomical and Astrological Sciences in Latin Translation. Berkeley: University of California Press, 1956.
- Dubravszky László – Eörsy János: A tradicionális asztrológia tankönyve. Budapest, OrientPress, 1992.
- Gillispie, Charles Coulston (ed.): Dictionary of Scientific Biography, XII. New York: Charles Scribner's Sons, 1976.